

Παράγραφος

Παράγραφος ονομάζεται το τμήμα του πεζού λόγου που συνιστά μια αυτοτελή νοηματική ενότητα και είναι οργανικά ενταγμένη σ' ένα ευρύτερο κείμενο. Δύο είναι οι άξονες με βάση τους οποίους διδάσκεται η παράγραφος στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: (α) ως προς τα **δομικά στοιχεία** που την απαρτίζουν και (β) ως προς τον **τρόπο ανάπτυξης** των παραγράφων*. Αναλυτικότερα:

6.1 Δομή της παραγράφου

Η παράγραφος ως μικρογραφία ευρύτερου κειμένου ακολουθεί τη δομή του τόσο από άποψη περιεχομένου όσο και από άποψη μορφής:

Δομή Κειμένου	Δομή Παραγράφου
• Πρόλογος • Κύριο Θέμα • Επίλογος	• Θεματική πρόταση/περίοδος • Λεπτομέρειες – Σχόλια • Κατακλείδα ή Συμπέρασμα

► Θεματική περίοδος

Αποτελεί προοιμιακό λόγο στο σύνολο της παραγράφου και εκφράζει τη **βασική ιδέα** της. Έτσι, (α) διευκολύνει τον αναγνώστη να κατανοήσει καλύτερα το περιεχόμενό της, αφού συνοψίζει τις πληροφορίες που θα ακολουθήσουν, και (β) αποτελεί οδοδείκτη πορείας για τον συντάκτη του κειμένου, ώστε να μην παρεκκλίνει από το θέμα.

Ποια είναι η θέση της

Συνήθως βρίσκεται στην αρχή, οπότε η οργάνωση της παραγράφου ακολουθεί παραγωγική συλλογιστική πορεία.

Παράδειγμα

Τα ομαδικά παιχνίδια υπηρετούν μεγάλο ηθικό σκοπό: σε συνηθίζουν να υποτάξεις την ατομικότητά σου σε μια γενική ενέργεια. Να μη νιώθεις πως είσαι άτομο ανεξάρτητο, παρά μέλος μιας ομάδας. Να υπερασπίζεσαι όχι μονάχα την ατομική σου τιμή παρά ολόκληρη την τιμή της ομάδας όπου ανήκεις: σχολή, πανεπιστήμιο, πόλη, έθνος. Έτσι, από σκαλοπάτι σε σκαλοπάτι, το παιχνίδι μπορεί να σε ανεβάσει στις πιο ψηλές κι αφιλόκερδες κορυφές της ενέργειας.

Πανελλήνιες 2005

Σπανιότερα βρίσκεται στη μέση και τότε λειτουργεί ως συμπέρασμα για το πρώτο μισό της παραγράφου και ως θέση προς απόδειξη στο δεύτερο.

Παράδειγμα

Η ένταξη του θεάτρου σε θρησκευτικό πλαίσιο και η συνακόλουθη μοναδικότητα της θεατρικής παράστασης προϋποθέτουν τη μεγάλη ηλαϊκή συμμετοχή στις εκδηλώσεις αυτές. Δεν πρέπει λοιπόν να μας εκπλήσσει το γεγονός ότι το αθηναϊκό θέατρο έχει τη δυνατότητα να φιλοξενήσει 17.000 θεατές, ένα σεβαστό δηλαδή ποσοστό του πληθυσμού της πόλης. **Αν τώρα συνδυάσουμε αυτή την αθρόα προσέλευση των θεατών με τη μαρτυρία του Αριστοφάνη από την τελευταία δεκαετία του 5ου αιώνα, θα καταλάβουμε γιατί το αρχαίο θέατρο είχε πολιτική σημασία.** Στους Βατράχους του, ο μεγάλος κωμικός της αρχαιότητας υποστηρίζει ότι ο τραγικός ποιητής είναι δάσκαλος του λαού, και αυτό σημαίνει ότι διαμορφώνει ήθος (αυτή η συμβολή αποδίδεται κυρίως στον Αισχύλο) και οξύνει τη διανοητική και κριτική ικανότητα των πολιτών (αυτός ο ρόλος αποδίδεται κυρίως στον Ευριπίδη). Η λειτουργία του ποιητή συνίσταται, επομένως, στη διαπαιδαγώγηση και ευαισθητοποίηση του κοινού σε προβλήματα της εποχής με τη βοήθεια του μύθου.

Ιακώβ, Δ.Ι. «Η πολιτική διάσταση των «Ευμενίδων» του Αισχύλου»,
Έκφραση- Έκθεση Β' Λυκείου, ΙΤΥΕ-Διόφαντος 2018, σελ. 218

Άλλοτε βρίσκεται στο τέλος της παραγράφου. Τότε η ανάπτυξη γίνεται με επαγωγική μέθοδο και η θεματική περίοδος έχει θέση συμπεράσματος.

Παράδειγμα

Συσκευές που λειτουργούν με μια λέξη, ρομποτικοί προσωπικοί βοηθοί, διαδικτυακή επικοινωνία με «ταχύτητες φωτός». Στο άμεσο μέλλον θα έχουμε προϊόντα και υπηρεσίες που δεν είχαμε ποτέ μέχρι σήμερα, ενώ πολλές υπηρεσίες που έχουμε τώρα στο «έξυπνο» κινητό μας τηλέφωνο, παλιότερα ήταν ξεχωριστά προϊόντα (π.χ. φωτογραφικές μηχανές, πυξίδες, τηλεόραση κ.λπ.). Με «όχημα» τα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα Νέας Γενιάς και το πολυαναμενόμενο 5G, η τεχνητή νοημοσύνη θα απασχολεί όλο και πιο έντονα την ανθρωπότητα τα επόμενα χρόνια, καθορίζοντας το ανθρώπινο μέλλον. **Η τεχνολογία καλλιάζει και διαμορφώνει μια καινούργια πραγματικότητα που εκτείνεται από τον τομέα της εργασίας έως την ανθρώπινη συμπεριφορά.**

<https://www.in.gr/2018/10/08/tech/psifiaki-epoxi-allazei-ta-panta-gyro-mas/>

Πότε παραλείπεται:

- Όταν πρόκειται για διαρθρωτική παράγραφο (πρόλογος, επίλογος, μεταβατική).
- Όταν έχει δηλωθεί η βασική της ιδέα ως κατακλείδα της προηγούμενης παραγράφου.
- Όταν περιέχει μόνο πρόσθετο αποδεικτικό υλικό (τεκμήρια) για την υποστήριξη της προηγούμενης.
- Όταν έχει περιγραφικό ή αφηγηματικό χαρακτήρα.

► **Λεπτομέρειες – Σχόλια**

Το σύνολο των στοιχείων που **διασαφηνίζουν, αναπτύσσουν ή τεκμηριώνουν** την κύρια ιδέα της θεματικής περιόδου. Διακρίνονται σε:

- βασικές: υποστηρίζουν άμεσα τη θεματική ιδέα (ΒΣ.Λ.)
- βοηθητικές: αναπτύσσουν τις βασικές λεπτομέρειες και εκφράζουν συμπληρωματικά νοήματα. (ΒΘ.Λ.)

Παράδειγμα

[Θ.Π.] Με τον όρο «πολιτισμός» εννοώ πρώτα απ' όλα αυτό που εννοούν οι ανθρωπολόγοι: τον τρόπο ζωής ενός λαού που ζει στον ίδιο τόπο [ΒΣ.Λ.1]. Ο πολιτισμός αυτός φανερώνεται στις τέχνες του, στο κοινωνικό του σύστημα, στα ήθη κι έθιμά του, στη θρησκεία του [ΒΣ.Λ.2]. Όλα αυτά, ωστόσο, αν προστεθούν μαζί, δεν φτιάχνουν τον «πολιτισμό», [ΒΘ.Λ.1] παρόλο που συχνά, για ευκολία, το παίρνουμε αυτό για δεδομένο [ΒΣ.Λ.3]. Είναι μονάχα τα μέρη που προκύπτουν απ' την ανατομία του πολιτισμού, [ΒΘ.Λ.2] όπως τα μέρη του ανθρώπινου σώματος [ΒΘ.Λ.3]. Αλλά όπως ο άνθρωπος είναι κάτι παραπάνω από συναρμολόγηση των κομματιών που αποτελούν το σώμα του, [ΒΣ.Λ.3] έτσι κι ένας πολιτισμός είναι κάτι περισσότερο από συνάθροιση τεχνών, εθίμων και θρησκευτικών πεποιθήσεων [ΠΡ.ΚΛ.]. Όλα αυτά επιδρούν το ένα σ' άλλο και, για να καταλάβει κανείς καλά ένα απ' αυτά, πρέπει να τα καταλάβει όλα.

(Εισαγωγικές Εξετάσεις Ομογενών 2004)

Ενδεικτικές ήξεις/φράσεις που συνδέουν τη θεματική περίοδο με τις λεπτομέρειες είναι: *έτσι, αρχικά, αναλυτικότερα, ειδικότερα, πιο συγκεκριμένα, βέβαια, γι' αυτό, λοιπόν κ.ά.*

► **Κατακλείδα ή Συμπέρασμα**

Η καταληκτική περίοδος της παραγράφου που λειτουργεί:

- ανακεφαλαιωτικά (συνοψίζει την προηγηθείσα ανάπτυξη),
- συμπερασματικά (εξάγει ένα γενικό συμπέρασμα),
- μεταβατικά (αποτελεί τη μεταβατική βαθμίδα για το πέραςμα στην επόμενη παράγραφο).

Η πρόταση κατακλείδα μπορεί και να παραλείπεται.

Παράδειγμα

Τα δημοτικά τραγούδια έχουν τη ρίζα τους στα αρχαία λαϊκά τραγούδια. Πολλά δεν διαφέρουν από εκείνα παρά μόνο στη γλώσσα. Λ.χ. το αρχαίο λαϊκό τραγούδι που αναφέρεται σε ένα έθιμο, τα χελιδονίσματα, και άρχιζε με το στίχο «ήλθε ήλθε χελιδών» έχει επιζήσει στις μέρες μας με τα ίδια λόγια: «ήρθεν ήρθε χελιδόνα». Έτσι, *χιλιάδες χρόνια η λαϊκή ποίηση όπως και όλος ο λαϊκός πολιτισμός (παροιμίες, έθιμα, μύθοι, παραμύθια κ.λπ.) εκφράζουν με τον ίδιο τρόπο τη λαϊκή ψυχή.*

6.2 Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου

Μια παράγραφος ανάλογα με τη θεματική της πρόταση μπορεί ν' αναπτυχθεί με: ορισμό, διαίρεση, παραδείγματα, σύγκριση – αντίθεση, αναλογία, αιτιολόγηση, αίτια – αποτελέσματα και με συνδυασμό μεθόδων.

► Ανάπτυξη παραγράφου με Ορισμό

Καθορίζουμε και αναλύουμε τα ουσιαστικά γνωρίσματα μιας έννοιας.

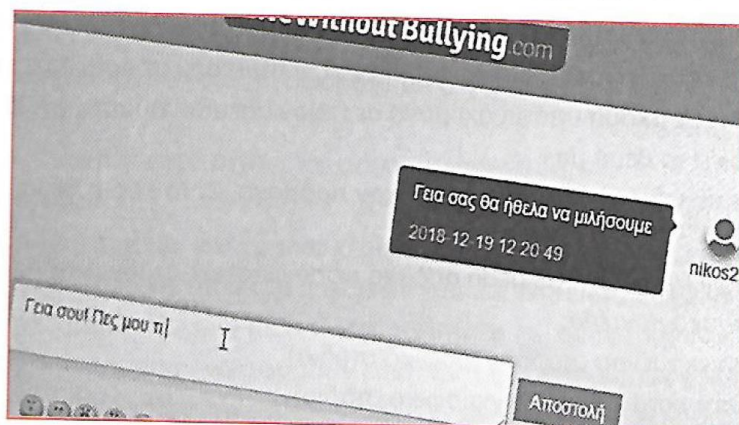
Με ορισμό αναπτύσσεται η θεματική περίοδος όταν υποβάλλει την υποτιθέμενη ερώτηση «Τι εννοείτε με αυτό?».

Τα συστατικά στοιχεία του τυπικού ορισμού είναι:

- Η **οριστέα έννοια**: το στοιχείο που ορίζεται.
- Το **γένος**: η ευρύτερη έννοια στην οποία υπάγεται η οριστέα έννοια.
- Η **ειδοποιός διαφορά**: το στοιχείο που διακρίνει την οριστέα έννοια από τις ομοειδείς της, από αυτές δηλαδή που έχουν το ίδιο γένος με εκείνη.

Έθνος [οριστέα έννοια] ονομάζεται ένα σύνολο ανθρώπων [έννοια γένους] που μοιράζονται κοινά γνωρίσματα, τα οποία διακρίνουν το σύνολο αυτό σε παγκόσμια κλίμακα [ειδοποιός διαφορά].

Παράδειγμα συμπληρωματικής σχέσης εικόνας-γλώσσας

Βαλλιάνειο Γ.Ε.Λ Κεραμειών / σχολ. έτος 2022-2023

Νεοελληνική Γλώσσα Α' Λυκείου

Ο σχολικός εκφοβισμός λαμβάνει αυξανόμενες διαστάσεις, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε όλο τον κόσμο.

Ειδική εφαρμογή στα κινητά σκοπεύει να βάλει τέλος μια για πάντα στο bullying ή αλλιώς σχολικό εκφοβισμό.

«Live Without Bullying» μια δράση της μη κυβερνητικής οργάνωσης για την κοινωνική δράση και την καινοτομία έχει ήδη μπει στις ζωές πολλών παιδιών για να βοηθήσει στην αντιμετώπιση του bullying.

One Channel: Η ειδική εφαρμογή κατά του bullying

TA NEA, Team 4 Μαΐου 2019 | 20:58.

Παραγωγή λόγου

1. Σκοπός και διαδικασία

Για να γράψουμε ένα κείμενο, πρέπει να έχουμε αποφασίσει:

1. Ποιο είναι το **θέμα** που καλούμαστε να αναπτύξουμε.
2. Ποια **κύρια** ή και **επιμέρους ζητήματα** απορρέουν από το θέμα.
3. Για ποιο **σκοπό** γράφουμε.

Ο σκοπός μας προσδιορίζεται από τρία κυρίως στοιχεία:

- Έπειτα, θα πρέπει να οργανώσουμε τις ιδέες μας σε παραγράφους, ώστε η καθεμία να έχει **σαφές νόημα** και **αλληλουχία**, δηλαδή, να υπάρχει ομαλή μετάβαση από τη μία σκέψη στην άλλη. Για να υπάρχει στο κείμενό μας λογική σχέση και συνέχεια, χρησιμοποιούμε τις κατάλληλες συνδετικές λέξεις ή φράσεις.
- Λαμβάνουμε υπόψη τις **συμβάσεις του κειμενικού τύπου** που μας ζητείται (π.χ. προσφώνηση-αποφώνηση σε επιστολή, ομιλία κτλ. ή τίτλο π.χ. σε άρθρο σε εφημερίδα). Λαμβάνουμε ακόμα υπόψη όχι μόνο σε ποιον απευθυνόμαστε, αλλά και σε τι βάθος γνωρίζει το θέμα μας.
- Συνήθως σε όλα τα κείμενα διακρίνουμε: 1. τον πρόλογο, 2. το κύριο θέμα τους και 3. τον επίλογο.

Η παραγωγή λόγου διεκπεραιώνεται μέσα από μια σειρά φάσεων-σταδίων σύμφωνα με το λεγόμενο **διαδικαστικό μοντέλο**:

- σύληψη του περιεχομένου (προσυγγραφικό στάδιο)
- συγγραφή ή πρώτη καταγραφή (συγγραφικό στάδιο)
- αναθεώρηση της πρώτης γραφής και τελική εκδοχή (μετασυγγραφικό στάδιο).

Αναλυτικότερα:

► Στο **προσυγγραφικό στάδιο**:

Η κύρια ενασχόλησή μας είναι ο σχεδιασμός της ανάπτυξης, δηλαδή η συλλογή και οργάνωση του υλικού. Σ' αυτή τη φάση **συγκεντρώνουμε** τις ιδέες και τα επιχειρήματα, τις **καταγράφουμε** και **επιλέγουμε** τις σημαντικότερες.

Ως προς τις πηγές, αξιοποιούμε και τα συνοδευτικά κείμενα, που συνήθως αντανakλούν ποικίλες όψεις του θέματος. Λόγω της πολυπλοκότητας της διαδικασίας αυτής, κατά το προσυγγραφικό στάδιο μπορούμε να εκπονήσουμε ένα σχεδιάγραμμα με:

- το είδος του κειμένου,
- τον αποδέκτη του κειμένου,
- το περιεχόμενο, δεδομένα και ζητούμενα,
- τα απαραίτητα γλωσσικά στοιχεία για την υλοποίηση του κειμένου.

Για να εξαχθούν τα παραπάνω, προτείνουμε **σχολιαστική ανάγνωση του θέματος** της παραγωγής επικοινωνιακού λόγου.

► **Στο συγγραφικό στάδιο:**

Λαμβάνουμε υπόψη το **κειμενικό είδος**, αν δηλαδή πρέπει να γράψουμε περιγραφικό ή αφηγηματικό ή κείμενο οδηγιών (εκθετικό) ή επιχειρηματολογικό κείμενο και τις συμβάσεις του (τυπική δομή, εξωτερικά και εσωτερικά γνωρίσματα κτλ.). Η συγγραφή του κειμένου διευκολύνεται αν γνωρίζουμε τη **θεωρία του επικοινωνιακού πλαισίου** (ποιος απευθύνεται, σε ποιον, με ποιους στόχους, για ποιο θέμα, σε ποιες συνθήκες, σε ποιον χώρο και χρόνο, με τι είδους κείμενο και σε ποιο επίπεδο ύφους) και τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των πολιτισμικών «προϊόντων» των κειμενικών ειδών.

► **Στο μετασυγγραφικό στάδιο:**

Πραγματοποιείται η **βελτίωση/αναθεώρηση**, η επιμέλεια και η αξιολόγηση του αρχικού κειμένου, αναδιαρθρώνεται η δομή και εμπλουτίζεται το περιεχόμενό του, διορθώνονται τα ορθογραφικά σφάλματα, αναδιατυπώνονται οι προτάσεις, εμπλουτίζεται και ελέγχεται η χρήση του λεξιλογίου και η καταλληλότητα της έκφρασης ανάλογα με την επικοινωνιακή περίπτωση, αξιολογείται η συνοχή και η συνεκτικότητα του κειμένου κ.ά.

7.2 Κειμενικοί τύποι: χαρακτηριστικά

► **Άρθρο**

Άρθρο ονομάζεται ένα γραπτό κείμενο, συνήθως ορισμένης έκτασης, που αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο **επίκαιρο** ή **ειδικό θέμα** και έχει **ειδησεογραφικό χαρακτήρα**. Αποτελεί ανεξάρτητο κείμενο με τον δικό του **τίτλο** και αναφέρεται σε γεγονότα της επικαιρότητας που μπορούν να αφορούν επιστημονικές ανακαλύψεις και δράσεις ή/και καθημερινά συμβάντα που επηρεάζουν την κοινωνική ζωή και εξέλιξη. Είναι ενταγμένο σε ένα επικοινωνιακό γλωσσικό περιβάλλον και έχει ως **βασικό σκοπό** την **πειθώ**. Μπορεί να πραγματεύεται ακόμα και ζητήματα ευρύτερου επιστημονικού, εγκυκλοπαιδικού, καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος, που σε κάποια στιγμή αποτέλεσαν θέμα της επικαιρότητας και εξακολουθούν να απασχολούν την κοινή γνώμη. Ο αρθρογράφος προσεγγίζει το θέμα του τεκμηριωμένα, χρησιμοποιεί πολλές φορές ειδικό λεξιλόγιο και υιοθετεί το δικό του ύφος (σοβαρό, ουδέτερο, αυστηρό).

Τα εξωτερικά τυπικά του στοιχεία είναι:

- τίτλος,
- επίκαιρο περιεχόμενο,
- λογικά επιχειρήματα,
- ύφος ανάλογα με το κοινό: φυσικό ή σοβαρό.

Παραδείγματα

1ο Παράδειγμα:

Παντελής Μπουκάλας, **Απλοί άνθρωποι**

Απλοί άνθρωποι είναι –θα μπορούσε να είναι– όσοι νιώθουν ότι δεν γράφουν πάνω στο νερό όταν δίνουν τον λόγο τους στη συντροφιά τους ότι θα πράξουν ετούτο και θα αποφύγουν εκείνο· νιώθουν δηλαδή να τους δεσμεύει κάθε τους λέξη, κι ας μην ορκίζονται στα θεία ή σε ό,τι άλλο κρίνουν βαρύ. Είναι όσοι ντρέπονται εκ των προτέρων, σκεπτόμενοι την πιθανότητα να μην μπορέσουν να τιμήσουν τον λόγο τους, γιατί τα πράγματα θα έρθουν ανάποδα. Είναι οι άνθρωποι που, αφόρτητα απλοί, δεν μπορούν –όσο κι αν το προσπαθούν– να καταλάβουν πώς είναι δυνατόν να υπάρχουν συνάνθρωποί τους ικανοί να ορκίζονται δημοσίως, μπροστά σε κάμερες και κινητά, ότι θα πράξουν το αήφα, αηλιώς να πέσει κεραυνός και να τους κάψει, και να πράττουν το αντιάφηφα πριν προλάβει ο αηέκτωρ να ληλήσει. Δίχως να κοκκινίζουν. Να χρησιμοποιούν, δε, σαν αποδεικτικό της εντιμότητάς τους το ότι οι ουρανοί παρέμειναν στη συνήθη αδιαφορία τους και δεν έστειλαν τιμωρητικό κεραυνό καταπάνω τους, κι ας έδρασαν σαν ορκοπάτες.

Χαρακτηριστικά:

Άρθρο σε καθημερινή εφημερίδα
Επίκαιρο περιεχόμενο (Η εντιμότητα)
Λογική επιχειρηματολογία
Ύφος: σοβαρό

2ο Παράδειγμα:

Παντελής Μπουκάλας, **Ανθ' ημών**

[...] Επειδή, όμως, μια τέτοια αυτοϊαση δεν επαρκεί, αναλαμβάνει η επιστήμη να καλύψει όχι τόσο την αδυναμία της φύσης όσο την κοινωνική αμεριμνησία: Βρετανοί και Αμερικανοί επιστήμονες δημιούργησαν ένα ένζυμο ικανό να φάει το PET, το οποίο σήμερα παραμένει επί αιώνες στο περιβάλλον. Καλό το νέο. Μα και κακό: Τώρα θα πετάμε πιο άνετα τα πλαστικά μας. Και θα σφυρίζουμε στο ένζυμο να αναλάβει δράση. Ανθ' ημών.

Εφημ. Η Καθημερινή, 24.01.2019.

Χαρακτηριστικά:

Άρθρο σε καθημερινή εφημερίδα
Επίκαιρο περιεχόμενο (Νέα για το περιβάλλον)
Λογική επιχειρηματολογία
Ύφος: ειρωνικό

► **Ομιλία/Εισήγηση**

Είναι κείμενο προφορικό ή και γραπτό που ανακοινώνεται σε μια ομάδα ανθρώπων και αποσκοπεί στην ενημέρωση πάνω σε συγκεκριμένο θέμα με κατάθεση προτάσεων.

Τα τυπικά γνωρίσματά του είναι:

προσφώνηση, εισαγωγικός χαιρετισμός,
χρήση α' ή β' ενικού ή πληθυντικού ρηματικού προσώπου,
αποφώνηση (ή επιφώνηση)/χαιρετισμός/ευχαριστίες,
γλώσσα/ύφος ανάλογο με το κοινό.

Παράδειγμα

Λόγος του Κ. Καραμανλή για την ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε. (1979)

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι Πρωθυπουργοί,
Κύριε Πρόεδρε της Επιτροπής
των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,
Κύριοι Υπουργοί,
Κυρίες και Κύριοι,

Επιθυμώ να εκφράσω την ειλικρινή χαρά μου, που είναι και χαρά του Ελληνικού Λαού για την παρουσία σας στη χώρα μου, που γίνεται από σήμερα και δική σας χώρα. Παρου-

σία που τιμά την Ελλάδα και μαρτυρεί την ιδιαίτερη σημασία που αποδίδετε στην ένταξή μας στην Κοινότητα.

Την ιστορική αυτή ώρα, που οριοθετείται το τέρμα μιας πορείας και περιβάλλεται με πανηγυρικό τύπο η ταύτιση των πεπρωμένων μας με την Ευρώπη, επιθυμώ να ευχαριστήσω πρώτα την πολιτική ηγεσία των Εννέα Χωρών της Κοινότητας. Χάρis στην κατανόησή της και τις έγκαιρες παρεμβάσεις της υπερπηδήθηκαν πολύμορφες δυσχέρειες και επιτεύχθηκε η υπογραφή Συμφωνία.

Επιβεβαιώθηκε έτσι για άλλη μια φορά ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν είναι ούτε επιθυμεί να γίνει κλειστή λέσχη και μάλιστα λέσχη πλουσίων.

Θεωρώ επίσης υποχρέωσή μου να εξάρω τη συμβολή της Επιτροπής. Τόσο η Επιτροπή όσο και τα τεχνικά και διοικητικά στελέχη εργάστηκαν για τον σκοπό αυτό με επιστημονική ευσυνειδησία, αντικειμενικότητα και ειλικρινή αφοσίωση στην Κοινοτική Ιδέα.

Τέλος αισθάνομαι το χρέος να αποτίσω φόρο τιμής προς τους απωτέρους και εγγυτέρους σκαπανείς της Ευρωπαϊκής Ιδέας.

► **Επίσημη επιστολή**

Η επιστολή γενικά είναι γραπτός λόγος που χρησιμοποιούμε, για να **επικοινωνήσουμε με πρόσωπα μη παρόντα** –οικεία ή όχι– ή με κοινωνικές ομάδες, με στόχο:

- να πληροφορήσουμε για συμβάντα και καταστάσεις,
- να επισημάνουμε προβλήματα,
- να μεταφέρουμε σκέψεις/συναισθήματα,
- να εκφράσουμε απόψεις, εισηγήσεις, διαμαρτυρίες,
- να ανακοινώσουμε προθέσεις.

Ανάλογα με την επικοινωνιακή περίπτωση, οι επιστολές χωρίζονται σε:

α) **τυπικές-επίσημες**, β) **φιλικές**.

Οι επιστολές διαφοροποιούνται ανάλογα με:

- τα γνωρίσματα του αποστολέα και του/της παραλήπτη/τριας (ηλικία, θέση, επάγγελμα, αξίωμα, μόρφωση, προσωπικότητα, συναισθήματα του καθενός),
- τον σκοπό και τον χρόνο συγγραφής της επιστολής,
- τη σχέση μεταξύ πομπού και δέκτη.

Έτσι, οι επίσημες επιστολές έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- **τόπος/χρόνος** (πάνω δεξιά),
- **παραλήπτης** (αριστερά),
- **προσώνηση** (αριστερά),
- ρηματικό πρόσωπο **α' ή β' ενικού** ή **πληθυντικού** αναλόγως,
- **αποφώνηση** (ή επιφώνηση),
- **γλώσσα και ύφος ανάλογα** με τον παραλήπτη,
- **υπογραφή**.

Παράδειγμα

Μια μητέρα διαμαρτύρεται με επιστολή της προς τον Δήμο Ξάνθης

Ξάνθη,

Προς τον Δήμο Ξάνθης

Αξιότιμε Κύριε Δήμαρχε και δημοτικοί σύμβουλοι,

Συντάσσω αυτήν την επιστολή ως κάτοικος και δημότισσα Ξάνθης αλλιά και ως μητέρα τριών ανήλικων παιδιών, για να διαμαρτυρηθώ για την παντελή έλλειψη χώρων αναψυχής και απασχόλησης στην πόλη μας, αλλιά και για να καταγράψω τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει μια μητέρα που κινείται με καρότσι και μωρά στους δρόμους της πόλης.

Πρωτίστως θα ήθελα να αναφερθώ στη δυσκολία που αντιμετωπίζω τόσο εγώ όσο και όλες οι μητέρες που βρίσκονται στη δική μου θέση προσπαθώντας καθημερινά να βρούμε τρόπους να απασχολήσουμε τα παιδιά μας δημιουργικά και όσο πιο ευχάριστα γίνεται. [...]

Με τιμή

Μ. Α., φιλόλογος και μητέρα

Χαρακτηριστικά:

Τόπος/χρόνος (πάνω δεξιά)

Παραλήπτης (αριστερά)

Προσφώνηση (αριστερά)

Ρηματικό πρόσωπο α' ενικού

Αποφώνηση (ή επιφώνηση)

Γλώσσα και ύφος σοβαρό και επίσημο

Υπογραφή

► **Ανοιχτή Επιστολή**

Η ανοιχτή επιστολή μπορεί να απευθύνεται σε συγκεκριμένο πρόσωπο ή συγκεκριμένη Αρχή και έχει ως στόχο **να γνωστοποιήσει** ο αποστολέας στην κοινή γνώμη **ένα θέμα/ζήτημα** ή να **εκφράσει έντονη διαμαρτυρία**. Χαρακτηρίζεται από συντομία, επίσημο ύφος, κυριολεκτική γλώσσα, σαφήνεια και ακρίβεια στη διατύπωση και λογική οργάνωση. Ως προς τη **δομή** έχει τα χαρακτηριστικά όλων των **επιστολών**:

- δεξιά: τόπος/χρόνος,
- αριστερά: παραλήπτης και θέμα,
- αριστερά: προσφώνηση,
- ρηματικό πρόσωπο α' ή β' ενικού ή πληθυντικού αναλόγως,
- αποφώνηση (ή επιφώνηση),
- γλώσσα και ύφος επίσημο, σοβαρό,
- υπογραφή.

Βαλλιάνειο Γ.Ε.Λ Κεραμειών / σχολ. έτος 2022-2023

Νεοελληνική Γλώσσα Α' Λυκείου

Παράδειγμα

Ανοιχτή επιστολή διαμαρτυρίας προς τον δήμαρχο Πάργας από την ξενοδοχειακή ένωση Πάργας.

Πάργα,

Προς τον Δήμο Πάργας

Κύριε Δήμαρχε,

Κυρίες και Κύριοι Δημοτικοί Σύμβουλοι,

Με την παρούσα επιστολή θα θέλαμε να σας μεταφέρουμε τη δυσαρέσκεια για τη σημερινή εικόνα της Πάργας και την κραυγή αγωνίας για το εγγύς μέλλον, ενόψει των περισσότερων αφίξεων που αναμένονται, των μελών του συλλόγου μας.

Συγκεκριμένα, θα θέλαμε να σας αναφέρουμε και να σας παρουσιάσουμε τα προβλήματα της καθημερινότητας έτσι όπως τα βλέπουμε και μας τα μεταφέρουν οι επισκέπτες πελάτες μας. Όπως έχουμε τονίσει και στο παρελθόν, ο σκοπός μας δεν είναι η αναζήτηση ευθυνών αλλά η ποιοτική ανάπτυξη της Τουριστικής Δραστηριότητας του Δήμου Πάργας. Με γνώμονα την ανάπτυξη θα θέλαμε να σας ζητήσουμε την άμεση παρέμβασή σας για την αντιμετώπιση και εύρεση λύσεων αυτών των προβλημάτων που πληγώνουν και υποσκάπτουν τόσο την τουριστική εικόνα όσο και την ανάπτυξη. [...]

Με τιμή

Ο πρόεδρος

Χ. Γ.

Χαρακτηριστικά:

Τόπος/χρόνος (πάνω δεξιά)

Παραλήπτης (αριστερά)

Προσφώνηση (αριστερά)

Ρηματικό πρόσωπο α' πληθυντικό

Αποφώνηση (ή επιφώνηση)

Γλώσσα και ύφος σοβαρό και επίσημο

Υπογραφή

► Αποδεικτικό δοκίμιο

Αποδεικτικό δοκίμιο ή δοκίμιο πειθούς είναι ένα κείμενο που συνήθως **αφορμάται από την επικαιρότητα** και στο οποίο ο συντάκτης επιθυμεί να καταγράψει **κάποιους προβληματισμούς** του για ένα θέμα που τον απασχολεί ή και για ένα διαχρονικό ζήτημα. Το κείμενο **απευθύνεται** σε ένα **ευρύ κοινό** και έχει κοινωνικό ενδιαφέρον, χωρίς αυτό να αποκλείει την προσωπική βάση. Οι δοκιμογράφοι δεν επιδιώκουν μόνο να πληροφωρήσουν και να πείσουν αλλά και να εκφράσουν τον προβληματισμό τους για κάποιο ευρύτερο κοινωνικό ζήτημα παρουσιάζοντας τις ποικίλες όψεις του. Έτσι, στο αποδεικτικό δοκίμιο κυριαρχεί η **επικλήση στη λογική**. Επειδή όμως το αποδεικτικό δοκίμιο έχει και

ως στόχο να τέρψει τον αναγνώστη (δεν είναι μια επιστημονική πραγματεία), ενδέχεται σε κάποια σημεία του να αξιοποιείται και η επίκληση στο συναίσθημα.

Τα τυπικά γνωρίσματά του είναι:

- τίτλος (όχι απαραίτητα, συνιστάται όμως),
- διατύπωση και λεξιλόγιο προσεγμένο,
- λογική επιχειρηματολογία,
- ύφος σοβαρό.

► **Στοχαστικό δοκίμιο**

Στοχαστικό δοκίμιο είναι ένα δοκιμιακό κείμενο που **προσεγγίζει τη λογοτεχνία**. Βασικός στόχος του δοκιμιογράφου είναι **να τέρψει τον αναγνώστη του**, γι' αυτό και ο κυρίαρχος τρόπος πειθούς είναι η **επίκληση στο συναίσθημα**. Ο/Η δοκιμιογράφος μέσω ελεύθερων συνειρμών, με τη χρήση της περιγραφής και της αφήγησης καθώς και εικονοπλαστικού λόγου, στοχεύει στην αισθητική απόλαυση του αναγνώστη. Το στοχαστικό δοκίμιο έχει προσωπικό χαρακτήρα, γι' αυτό και το κυρίαρχο ρηματικό πρόσωπο είναι το **α' ενικό**. Αξιοποιεί ακόμα τη **μεταφορική-συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας** και έχει **ύφος γλαφυρό** και λογοτεχνικό. Ακόμα όμως και όταν το ύφος είναι απλό, καθημερινό, αυτό που ξεχωρίζει το στοχαστικό δοκίμιο είναι η **αμεσότητα** και η **οικειότητα** με την οποία ο δοκιμιογράφος απευθύνεται στον αναγνώστη. Τα θέματα αντλούνται από ποικίλους χώρους, τον χώρο της τέχνης ή τον ευρύτερο κοινωνικό, πολιτικό ή ηθικό χώρο. Η **εστίαση** είναι **προσωπική/υποκειμενική**, γι' αυτό και η δομή δεν είναι αυστηρή. Συχνά κυριαρχεί η **συνειρμική γραφή**, η οποία δίνει την αίσθηση ενός διαλόγου με τον αναγνώστη.

Τα τυπικά χαρακτηριστικά του είναι:

- τίτλος (όχι απαραίτητα, συνιστάται όμως),
- μεταφορική, συγκινησιακή γλώσσα,
- ύφος φυσικό,
- συνειρμική ανάπτυξη ιδεών.

► **Βιογραφία**

Η **αφήγηση** σε πεζό λόγο της **ζωής ενός επιφανούς προσώπου**, γραμμένη όχι από τον ίδιο αλλά από **κάποιο άλλο πρόσωπο** (ερευνητή/μελετητή). Στηρίζεται σε πραγματικά γεγονότα (τεκμήρια), τα οποία έχουν επιλεγεί, ανάλογα με την οπτική γωνία και τον σκοπό του βιογράφου. Το ύφος είναι τυπικό και η λειτουργία της γλώσσας αναφορική.

► **Αυτοβιογραφία**

Το αφηγηματικό πεζό κείμενο στο οποίο ένας άνθρωπος **αφηγείται τη ζωή του** ή μέρος από αυτήν. Γράφεται συνήθως σε χρόνο αρκετά μεταγενέστερο από όσα εξιστορεί. Είναι το μοναδικό είδος στο οποίο **συγγραφέας, αφηγητής και κεντρικός ήρωας ταυτίζονται**, αν και πολλοί αμφισβητούν την πλήρη ταύτιση, αφού ο συγγραφέας βρίσκεται πια σε διαφορετική ηλικία. Η εστίαση είναι εσωτερική και η αφήγηση πρωτοπρόσωπη.

► **Απομνημονεύματα**

Είναι ο απολογισμός της δράσης ενός επιφανούς προσώπου. Διαφέρει από την αυτοβιογραφία, γιατί ο συγγραφέας αφηγείται μόνο το μέρος εκείνο της ζωής του που συνδέεται με **σημαντικά γεγονότα** της εποχής του. Συντάσσονται σε μεταγενέστερο χρόνο από τον χρόνο των γεγονότων, από τον ίδιο τον πρωταγωνιστή ή (σπάνια) από άλλο πρόσωπο που καταγράφει την αφήγησή του (π.χ. τα απομνημονεύματα του Κολλοκοτρώνη). Χαρακτηριστικά του είδους η πρωτοπρόσωπη αφήγηση και η υποκειμενικότητα.

► **Ημερολόγιο**

Είναι η συστηματική **καταγραφή γεγονότων της προσωπικής ζωής**, των συναισθημάτων και σκέψεων ενός ανθρώπου. Χαρακτηριστικά του είδους είναι ο ακριβής προσδιορισμός χρόνου συγγραφής κάθε καταχώρησης, η πρωτοπρόσωπη αφήγηση, η υποκειμενική ματιά, ο εξομολογητικός τόνος, η αποσπασματικότητα, η συνθηματική κάποτε ή ελλειπτική γραφή, αφού δεν γράφεται για να διαβαστεί από άλλους πλὴν του ίδιου του συγγραφέα. Ο χρόνος ανάμεσα στα συμβάντα και την καταγραφή τους είναι ο ελάχιστος.

► **Συνέντευξη**

Η συνέντευξη ανήκει σε έναν κειμενικό τύπο με ορισμένα χαρακτηριστικά, τα οποία αντιπροσωπεύουν μια συγκεκριμένη κοινωνική περίπτωση, τη **συζήτηση** δηλαδή δύο ανθρώπων κατά την οποία **ο ένας ρωτά** (συνεντευκτής) και **ο άλλος απαντά** (ερωτώμενος), με σκοπό αυτή η συζήτηση (συνέντευξη) να δημοσιοποιηθεί σε τρίτα πρόσωπα. Βασικά χαρακτηριστικά του κειμενικού αυτού τύπου είναι η γρήγορη εναλλαγή ερωτήσεων και απαντήσεων, «προσωπικού» μάλιστα χαρακτήρα, η επανάληψη λέξεων και συντακτικών δομών, η χρήση συνωνύμων.

Είδη συνέντευξης είναι:

- Δομημένη: προσχεδιασμένη δομή και ερωτήσεις, ανελαστική για τον ερωτώμενο, αφήνει μικρά περιθώρια στον ερωτώμενο.
- Εστιασμένη: έχει δομή και συγκεκριμένα ερωτήματα ίδια για όλους, προσφέρει όμως τη δυνατότητα στους ερωτώμενους να αναπτύξουν τις απόψεις τους όπως νομίζουν και στον ερωτώντα να επιλέξει πότε και πώς θα θέσει τις ερωτήσεις, πόσο θα επιμείνει κλπ., ανάλογα με την περίπτωση.
- Μη δομημένη: είναι περισσότερο ευέλικτη και αφήνει περιθώρια στον ερωτώμενο να μιλήσει εκτενώς για τους δικούς του προβληματισμούς.

Παράδειγμα

Πιστεύετε ότι η πυρηνική ενέργεια πρέπει να αποτελέσει μέρος της ενεργειακής λύσης σε εθνικό αλλά και πλανητικό επίπεδο;

Σε καμία περίπτωση **δεν πρέπει η πυρηνική ενέργεια να αποτελέσει μέρος της ενεργειακής λύσης** για το μέλλον. Ούτε στην Ελλάδα αλλά και σε κανένα άλλο κράτος. **Θεωρώ** ότι η πυρηνική ενέργεια αποτελεί σοβαρό κίνδυνο σε περίπτωση

ατυχήματος. Κανείς μας δεν μπορεί να αποκλείει ατυχήματα στο μέλλον. Πιστεύω ότι πρέπει να στραφούμε λοιπόν σε άλλες πηγές ενέργειας.

Είστε αισιόδοξη για την έκβαση της προσπάθειας αναχαίτισης των κλιματικών αλλαγών και το μέλλον του πλανήτη;

Στα θέματα κλιματικών αλλαγών χρειάζεται μια ριζική αλλαγή νοοτροπίας εκ μέρους όλων μας και αυτό παίρνει τον χρόνο του. Πρέπει λοιπόν όλοι μας όχι μόνο να ευαισθητοποιηθούμε αλλά να συνειδητοποιήσουμε ότι το μέλλον ολόκληρου του πλανήτη είναι στα χέρια μας.

► **Μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail)**

Τα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου χαρακτηρίζονται από πολυφωνία και πολυσυλλεκτικότητα, καθώς συνδυάζουν στοιχεία τόσο από την **προφορική** (τηλεφωνική συνδιάλεξη, μηνύματα σε αυτόματο τηλεφωνητή) όσο και από τη **γραπτή επικοινωνία** (αλληλογραφία). Με δεδομένο ότι το ηλεκτρονικό μήνυμα καλύπτει πια ένα ευρύ φάσμα επικοινωνιακών αναγκών, που κυμαίνονται από φιλικές συζητήσεις σε καθημερινή βάση μέχρι επίσημες επιστολές, επιτρέπει στους συνομιλητές να αξιοποιούν **επιλογές ύφους** από διάφορους κειμενικούς τύπους ή να κάνουν αναμείξεις επιπέδων ύφους, ανάλογα με την περίπτωση. Έτσι, μια επιστολή για εξεύρεση εργασίας, διαμαρτυρίας για κάποιο θέμα κ.ά. ακολουθεί σε γενικές γραμμές το τυπικό της επιστολής, ενώ οι καθημερινές φιλικές συζητήσεις και τα προσωπικά μηνύματα χαρακτηρίζονται από τον ανεπίσημο, απροσχεδίαστο χαρακτήρα του προφορικού λόγου ή από αναμείξεις επιπέδων ύφους. Ιδιαίτερα η επικοινωνία στα κοινωνικά δίκτυα νέων χαρακτηρίζεται από χιούμορ, δημιουργικότητα, αυθορμητισμό.

Ιδιαίτερο γνώρισμα της ηλεκτρονικής επικοινωνίας είναι η **προεξαγγελία του θέματος** (στην αντίστοιχη γραμμή), η οποία παίζει καθοριστικό ρόλο στην αποδοχή ή όχι του μηνύματος από τον δέκτη. Το θέμα επομένως θα πρέπει να είναι σαφές και κατατοπιστικό για το τι περιέχει το μήνυμα, γιατί συνήθως ο παραλήπτης αποφασίζει αν θα το «ανοίξει» ή όχι μόνο από το «Θέμα».

► **Δημοσίευση σε φόρουμ (forum) ή τσατ (Chat)**

Οι δημοσιεύσεις σε διαδικτυακά φόρουμ, το Facebook και άλλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν έναν από τους κυριότερους τρόπους επικοινωνίας τα τελευταία τριάντα χρόνια. Τα φόρουμ αποτελούνται από τους συντονιστές και από μια ομάδα χρηστών (συνήθως 10 ή λίγο παραπάνω). Οι συζητήσεις στα φόρουμ έχουν ύψος που κυμαίνεται από το φιλικό και οικείο ως το επίσημο, ανάλογα με τον σκοπό του φόρουμ, τη σχέση και το μορφωτικό επίπεδο των χρηστών.

Ολοκληρώνοντας την ενότητα, θα πρέπει να τονίσουμε ότι δεν αρκούν τα περικειμενικά στοιχεία για την περίπτωση επικοινωνίας αλλά όλος ο λόγος μας θα πρέπει να τηρεί τα γνωρίσματα του επικοινωνιακού πλαισίου (Βλ. Ενότητα 2).